

U S N E S E N Í

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Josefa Baxy a soudců JUDr. Marie Žiškové a JUDr. Zdeňka Kühna v právní věci žalobce: P. Č., proti žalovanému: **Krajský soud v Českých Budějovicích**, se sídlem Zátkovo nábřeží 2, České Budějovice, v řízení o žalobě vedené u Krajského soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. 10 Na 53/2012, o námitce podjatosti všech soudců specializovaných senátů úseku správního soudnictví Krajského soudu v Českých Budějovicích,

t a k t o :

- I. Soudci specializovaných senátů úseku správního soudnictví Krajského soudu v Českých Budějovicích **jsou vyloučeni** z projednávání a rozhodnutí ve věci vedené u Krajského soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. 10 Na 53/2012.
- II. Věc vedená u Krajského soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. 10 Na 53/2012 **se přikazuje** Krajskému soudu v Hradci Králové.

O d ů v o d n ě n í :

[1] Žalobce v podání ze dne 7. 11. 2012 adresovaném Krajskému soudu v Českých Budějovicích uvedl, že dne 30. 4. 2011 požádal o nahlédnutí do spisů vedených u zmíněného soudu pod sp. zn. 8 Co 1241/2010 a 8 Co 2981/2010, avšak jeho písemné a odůvodněné žádosti nebylo vyhověno. V říjnu 2011 navrhovatel požádal též soud o nahlédnutí do spisů vedených pod sp. zn. 8 Co 601/2011 a 8 Co 771/2011, o této žádosti však nebylo dodnes rozhodnuto.

[2] Žalobce se domnívá, že povolení či nepovolení nahlédnutí do soudního spisu je správním úkonem soudu. O písemné žádosti soudní orgán vydal materiálně i formálně vadná rozhodnutí a uvádí žalobce v právní i skutkový omyl. V porušování práva na nahlédnutí do spisů krajský soud pokračuje, a proto nemá žalobce jiný prostředek ochrany než správní žalobu. Z výše uvedených důvodů se domáhá, aby krajský soud vydal rozsudek ve znění: „A) určuje se, že pokyn orgánu státní správy KS v Č. Budějovicích, sídlem Zátkovo nábřeží, Č. Budějovice, soudcům i kancelářím soudu, o tom, že nikomu nesmí být umožněno nahlédnout do „sběrného spisu“, je nezákonným zásahem do práva navrhovatele seznámit se s jakýmkoli spisem řízení, jehož je účastníkem, a jeho důsledky trvají“ a „B) zakazuje se Krajskému soudu v Č. Budějovicích a Předsedovi tohoto soudu, aby pokračovali v porušování žalobcova práva nahlédnout do každého neutajovaného spisu řízení, jehož byl či je účastníkem, a

přikazuje se tomuto soudu i tomuto orgánu státní správy soudu, sídlem tamtéž, aby obnovily stav před zásahem, před vydáním pokynu kancelářím soudů a soudcům zakazujícím nahlížení do „sběrných spisů“.

[3] Krajský soud podání žalobce ze dne 7. 11. 2012 vyhodnotil jako žalobu na ochranu před nezákonným zásahem. Usnesením ze dne 3. 12. 2012, č. j. 10 Na 53/2012 - 2, mu uložil, aby označil předmětný zásah, proti němuž se domáhá ochrany, vylíčil rozhodné skutečnosti, označil důkazy, jichž se dovolává a navrhl výrok rozsudku, a to ve lhůtě 10 dnů od doručení tohoto usnesení. Dále krajský soud žalobce poučil o následcích neuposlechnutí výzvy.

[4] Dne 20. 12. 2012 bylo krajskému soudu doručeno mailové podání žalobce, ve kterém namítá „objektivní strannost všech soudců správního senátu KS v Č. Budějovicích“ a domáhá se přikázání právní věci jinému krajskému soudu. Svoji námitku odůvodnil tím, že odpůrce je orgán státní správy - Krajský soud v Českých Budějovicích.

[5] Krajský soud následně předložil spis Nejvyššímu správnímu soudu k rozhodnutí o námitce podjatosti podle § 8 odst. 5 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále též „s. ř. s.“), případně k rozhodnutí ohledně delegace vhodné. Soudkyně oddělení správního soudnictví krajského soudu (JUDr. Věra Balejová, JUDr. Helena Nutilová, JUDr. Marie Krybusová) shodně prohlásily, že se necítí vyloučeny z projednávání věci. Avšak se zřetelem k okolnosti, že podání směřuje proti Krajskému soudu v Českých Budějovicích, lze usuzovat, že projednání podání tímto soudem není vhodné.

[6] Nejvyšší správní soud po posouzení rozhodujících skutkových okolností a jejich zhodnocení dospěl k závěru, že soudci specializovaných senátů úseku správního soudnictví Krajského soudu v Českých Budějovicích jsou vyloučeni z projednávání a rozhodnutí ve věci vedené u tohoto soudu pod sp. zn. 10 Na 53/2012.

[7] Podle § 8 odst. 1 s. ř. s. „soudci jsou vyloučeni z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je dán důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. Vyloučení jsou též soudci, kteří se podíleli na projednávání nebo rozhodování věci u správního orgánu nebo v předchozím soudním řízení. Důvodem k vyloučení soudce nejsou okolnosti, které spočívají v postupu soudce v řízení o projednávané věci nebo v jeho rozhodování v jiných věcech.“

[8] Podle § 8 odst. 5 s. ř. s. „účastník nebo osoba zúčastněná na řízení může namítnout podjatost soudce, soudní osoby, tlumočnicka nebo znalce. Námitku musí uplatnit do jednoho týdne ode dne, kdy se o podjatosti dozvěděl; zjistí-li důvod podjatosti při jednání, musí ji uplatnit při tomto jednání. K později uplatněným námitkám se nepřihlíží. Námitka musí být zdůvodněna a musí být uvedeny konkrétní skutečnosti, z nichž je dovozována. O vyloučení soudce rozhodne usnesením po jeho vyjádření Nejvyšší správní soud, a je-li namítána podjatost soudní osoby, tlumočnicka nebo znalce, senát po jejich vyjádření.“

[9] Rozhodnutí o vyloučení soudce z důvodů uvedených v § 8 s. ř. s. odst. 1 představuje výjimku z ústavní zásady, podle níž nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci s tím, že příslušnost soudu i soudce stanoví zákon (článek 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod). Tak, jak zákon tuto příslušnost stanovil, je zásadně dána, a postup, kterým

pokračování

je věc odnímána soudu příslušnému a přikázána soudu, resp. soudci jinému, je nutno chápat jako postup výjimečný. Vzhledem k tomu lze vyloučit soudce z projednávání a rozhodnutí přidělené věci jen výjimečně a ze skutečně závažných důvodů, které mu reálně brání rozhodnout v souladu se zákonem nezájatě a spravedlivě (usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 4. 2003, č. j. Nao 19/2003 – 16).

[10] Problematikou podjatosti soudce se také zabýval Ústavní soud. Např. v nálezu ze dne 7. 3. 2007, sp. zn. I. ÚS 722/05 konstatoval, „že vyloučení soudce z projednávání a rozhodování věci má být založeno nikoliv na skutečně prokázané podjatosti, ale již tehdy, jestliže lze mít pochybnost o jeho nepodjatosti“ (srov. též nálezy sp. zn. I. ÚS 167/94 ze dne 27. 11. 1996). V uvedeném nálezu však zároveň uvedl, „že subjektivní hledisko účastníků řízení o podjatosti může být podnětem k jejímu zkoumání, rozhodování o této otázce se však musí dít výlučně na základě hlediska objektivního. To znamená, že otázka podjatosti nemůže být postavena nikdy zcela najisto; nelze ovšem vycházet pouze ze subjektivních pochybností osob zúčastněných na řízení, nýbrž i z hmotněprávního rozboru skutečností, které k těmto pochybnostem vedou

[11] Soud tak v souladu s citovanou judikaturou při posuzování dané námitky podjatosti zkoumal, zdali lze mít na základě objektivní úvahy za to, že soudci specializovaných senátů úseku správního soudnictví Krajského soudu v Českých Budějovicích jsou podjati. Přitom vycházel z hmotněprávního rozboru skutečností, které k těmto pochybnostem vedou, a vzal v úvahu, že postup, kdy je věc odnímána příslušnému soudci a přikázána soudci jinému, je postupem výjimečným.

[12] Z podání žalobce ze dne 7. 11. 2012 je zřejmé, že brojí proti způsobu, jakým Krajský soud v Českých Budějovicích postupoval při vyřízení žádosti o nahlédnutí do spisů vedených tímto soudem. Proti tomuto postupu se bránil stížností k předsedovi soudu a následně žalobou na ochranu před nezákonným zásahem, neboť se domnívá, že povolení či nepovolení nahlédnutí do soudního spisu je správním úkonem soudu.

[13] Smyslem existence soudů jako nezávislých státních orgánů je nepochybně výkon moci soudní. Z administrativně-technického hlediska však musí soudy, shodně jako ostatní státní orgány, vykonávat částečně činnost i v oblasti veřejné správy. Fyzická existence soudu jako instituce přináší v oblasti státní správy především nutnost spravovat veřejné finance a užívání veřejných objektů a zařízení, které soudy potřebují k výkonu své primární činnosti. Přestože je státní správa soudů primárně zaměřena „dovnitř“ na zabezpečení fyzického chodu soudu, soud při výkonu této správy může vydávat i správní rozhodnutí dle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád. Jako vhodný příklad lze uvést rozhodování o poskytování informací dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

[14] Z podstaty věci tedy není vyloučeno, aby se i soud jako státní orgán stal stranou žalovanou v řízení dle soudního řádu správního. Komplikace nastává v případě, že se žalobce brání proti rozhodnutí, nečinnosti či nezákonnému zásahu soudu jako správního orgánu, jenž je zároveň i soudem rozhodujícím ve správním soudnictví. Vzhledem k místní příslušnosti určené na základě sídla správního orgánu, který vydal v dané věci rozhodnutí v prvním stupni nebo jinak zasáhl do práv žalobce (§ 7 odst. 2 s. ř. s.) je příslušný žalovaný soud. Dochází tak k nepřijatelné situaci, kdy soud, jenž je sám nařčen z porušování

veřejných subjektivních práv, by měl tuto věc nezávisle rozhodnout. V této souvislosti je podstatné poukázat na usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 2. 2008, č. j. Nad 4/2008 - 4, v němž vyslovil, že *„je vhodné poukázat i na obecnou právní zásadu „nemo iudex in causa sua“, podle které nikdo nesmí být soudcem ve vlastní věci, a ve sporu mezi dvěma subjekty musí vždy rozhodovat nezávislý třetí subjekt. Tato obecná pravidla jsou obecně uznávána jako zásady spravedlnosti a to i tehdy, jestliže nejsou normativně vyjádřena v pozitivním právu (srov. Knapp, V. Teorie práva, C. H. Beck, Praha 1995, str. 83)“*.

[15] Soudní řád správní ani jiné procesní předpisy tuto situaci výslovně neřeší. V těchto případech Nejvyšší správní soud zdůraznil, že směřuje-li žaloba proti rozhodnutí, kterým bylo potvrzeno rozhodnutí soudu vystupujícího v pozici správního orgánu prvního stupně, jsou z projednávání a rozhodování takové věci vyloučeni všichni soudci specializovaných správních senátů tohoto soudu (nikdo nesmí být soudcem ve vlastní věci, a ve sporu mezi dvěma subjekty musí vždy rozhodovat nezávislý třetí subjekt; srov. usnesení ze dne 29. 2. 2008, č. j. Nad 4/2008 - 47 a ze dne 20. 8. 2009, č. j. Nao 42/2009 - 21).

[16] V posledně zmiňovaném případě, který se týkal rozhodnutí o odmítnutí žádosti o poskytnutí informace, soud mimo jiné uvedl, že *„v případech, kdy žalovaným je Městský soud v Praze, což je subjekt totožný se správním soudem, který by měl ve věci rozhodnout, jsou všichni soudci specializovaných senátů správního soudnictví vyloučeni pro možnou podjatost. (...) Proto Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že v dané věci, kdy soudci postupovali podle ustanovení § 8 odst. 3 s. ř. s., byť se subjektivně necítí být podjatí ve vztahu k věci, k účastníkům nebo jejich zástupcům, lze mít pochybnost o jejich nepodjatosti, neboť by rozhodovali o věci, v níž jsou žalovanými jak samotný soud, u něhož soudci působí, tak i jeho předseda. K námitce žalobkyně, že soudce by měl být natolik nepředpojatý, aby byl schopen rozhodnout objektivně a nezávisle spor, jehož účastníkem je jiná část téhož soudu, Nejvyšší správní soud upozorňuje, že soudci jsou profesionálové a subjektivně se v dané věci necítí být podjatí. Nicméně je třeba mít na paměti i objektivní kategorii nestrannosti, tedy vnímat, zda neexistují objektivní okolnosti, které by mohly vést k reálným pochybnostem o tom, že soudce určitý vztah k věci má. Jelikož na straně žalované vystupuje mj. předseda městského soudu, mohla by v daném případě vyvstat objektivní pochybnost, zda jsou soudci téhož soudu skutečně nestranní. Aby byly jakékoli pochybnosti účastníků o nepodjatosti soudců Městského soudu v Praze vyloučeny, Nejvyšší správní soud věc přikázal jinému než místně příslušnému soudu.“*

[17] Soud respektuje a nezpochybňuje prohlášení soudkyň úseku správního soudnictví krajského soudu, že se subjektivně necítí být podjaté (viz bo[5]). Má však za to, že za dané procesní situace je třeba akcentovat objektivní pohled, vyslovený ve výše již citovaných rozhodnutích. Vyloučení soudce z projednávání a rozhodování věci má být založeno nikoliv na skutečně prokázané podjatosti, ale je dáno již tehdy, jestliže lze mít o jeho nepodjatosti pochybnost.

[18] V posuzované věci tak došlo k vyloučení všech soudců specializovaných senátů správního úseku Krajského soudu v Českých Budějovicích pro možnou podjatost. U tohoto soudu nebude možné sestavit specializovaný senát, který by ve věci rozhodl. Nejvyšší správní soud proto postupoval podle ustanovení § 9 odst. 1 s. ř. s., ve kterém je upraven případ tzv. *delegace nutné*, která je podmíněna vyloučením všech soudců

pokračování

specializovaných senátů soudu, který má věc jako věcně a místně příslušný projednat a rozhodnout.

[19] S ohledem na ustanovení § 9 odst. 3 s. ř. s., podle kterého účastníci mají právo vyjádřit se k tomu, kterému soudu má být věc přikázána, Nejvyšší správní soud již v poučení o složení senátu Nejvyššího správního soudu, který se věci bude zabývat, vyzval účastníky řízení k vyjádření k případnému přikázání věci Krajskému soudu v Hradci Králové. Soud však žádné vyjádření neobdržel.

[20] Vzhledem k tomu, že jsou splněny zákonné podmínky pro přikázání věci jinému, než místně příslušnému soudu, Nejvyšší správní soud přikázal věc k projednání a rozhodnutí Krajskému soudu v Hradci Králové. Tento krajský soud zvolil s ohledem na skutečnost, že je v blízkosti trvalého bydliště žalobce.

[21] Nejvyšší správní soud nadto poznamenává, že v tomto řízení neřešil a ani nemohl řešit otázku právní povahy rozhodování o nahlížení do soudního spisu, neboť předmětem tohoto řízení je pouze otázka případného vyloučení soudce. K řešení přípustnosti a případně důvodnosti žaloby je povolán Krajský soud v Hradci Králové, jehož věcná a místní příslušnost byla tímto rozhodnutím založena.

P o u č e n í: Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 13. února 2013

JUDr. Josef Baxa
předseda senátu